

Verzoek aanpassing 'Leefbaarheidsplan GranVista'

aan Woningcorporatie Ymere

Amsterdam oktober 2017

Werkgroep Architectonisch Archief Dik Tuijnman

Archizwenk foto-collage Pieter Boersma, 1986, gemaakt voor stedenbouwkundige manifestatie 'Het IJ geopend de Binnenstad Gedicht' gehouden in de marktberging van het toen net opgeleverde Gran Vista-pand: "een gebouw zie je niet in één oogopslag."

Woningcorporatie Ymere
Voorzitter directieraad
Mevrouw Karin Laglas
Jollemanhof 21, 1019 GW Amsterdam

Amsterdam, 5 oktober 2017

Betr: Leefbaarheidsplan Gran Vista Ymere/Architectenbureau Vanschagen

Geachte mevrouw Laglas,

Ymere heeft het voornemen om te starten met de uitvoering van het Leefbaarheidsplan Gran Vista, een renovatieplan voor een woningcomplex aan de Jodenbreestraat-Houtkopersdwarstraat-Waterlooplein, ontworpen door architect Dik Tuijnman (1937-2016) en opgeleverd in 1984. In een hier bijgevoegd artikel is kort de geschiedenis van dit opmerkelijk complex beschreven.*[kopie artikel VVAB 278]*.

Wij vinden het prijzenswaardig dat Ymere het Gran Vista complex gaat opknappen. Wij: dat betreft de Werkgroep Architectonisch Archief Dik Tuijnman, die zich ten doel stelt om het werk van deze bijzondere architect te documenteren en waar mogelijk ongeschonden voor de toekomst te bewaren.

Graag hadden wij eerder van ons willen laten horen, maar de ordening en bestudering van de nalatenschap van Dik Tuijnman kostte meer tijd dan verwacht.

Uit een bijgevoegd (beeld)rapport kunt u opmaken dat wij van mening zijn dat de plannen die er nu liggen, hoe goed en noodzakelijk ook, op essentiële details het werk van Dik Tuijnman geweld aandoen.

Wij hopen dat u onze argumentatie zorgvuldig wilt lezen en dat dit aanleiding zal geven om met de betrokkenen – Ymere, architectenbureau Vanschagen en ondergetekenden – te overleggen of de voorliggende plannen deels kunnen worden bijgesteld.

Met vriendelijke groet,

Werkgroep Architectonisch Archief Dik Tuijnman

Radboud van Beekum (ontwerper/publicist)
Frank Smit (architect/publicist)
Jianho Kwa (architect)
Tjebbe van Tijen (archivaris/kunstenaar/lid `Wederopbouwgroep Jodenbreestraat, 1976-1978)

Telefonisch contact: Van beekum 06-21605-607

Email: info@archieffcomitee.org

[kopie van brieven (beeld)rapport worden toegezonden aan de projectleider Ymere, Willem van de Kolk en projectarchitect Vanschagen, Gert Jan te Velde]

1

a) Wederopbouwgroep Jodenbreestraat verzet tegen verkoop grondstuk voor kantoorplan aan Engelse belegger Grand Vista 1975-1978.

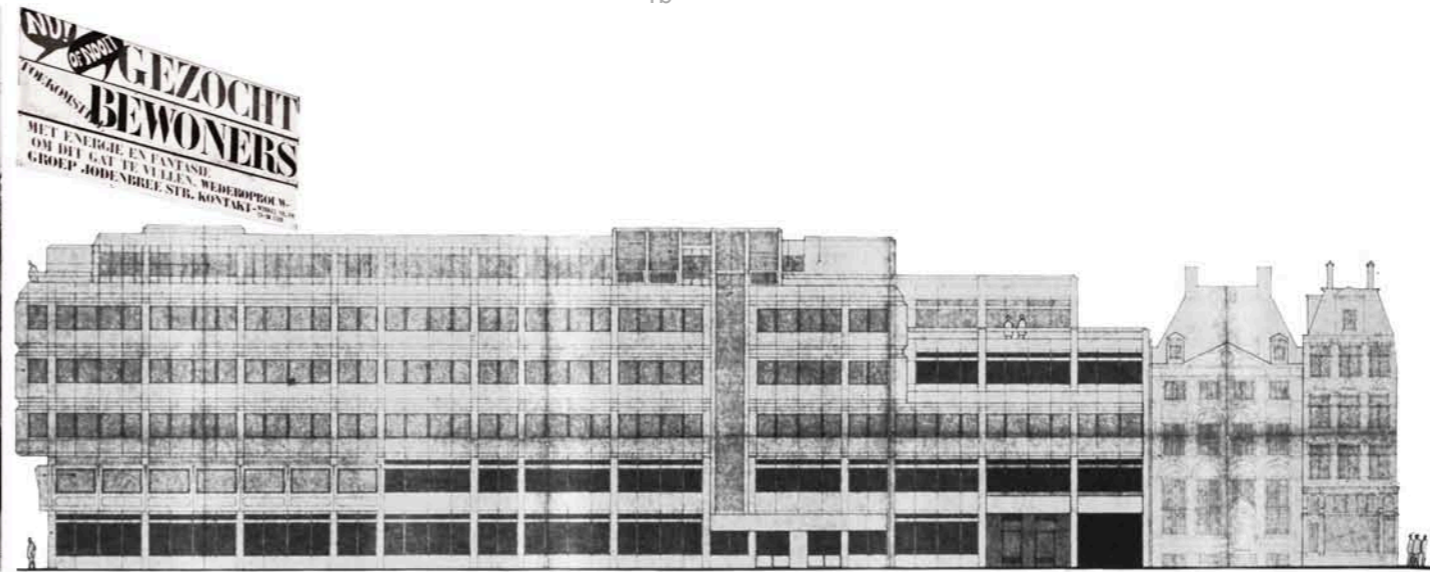
b) voorstel kantoorplan Grand Vista Properties door Jan Brouwer & Associates. Enkel Rembrandthuis en naastliggend hoekpand blijven gespaard van sloop.

c) Adres aan Amsterdamse gemeenteraad tegen het Grand Vistaplan, augustus 1977 van Wederopbouwgroep Jodenbreestraat.

1a

2a

1b

2b

1c

2d

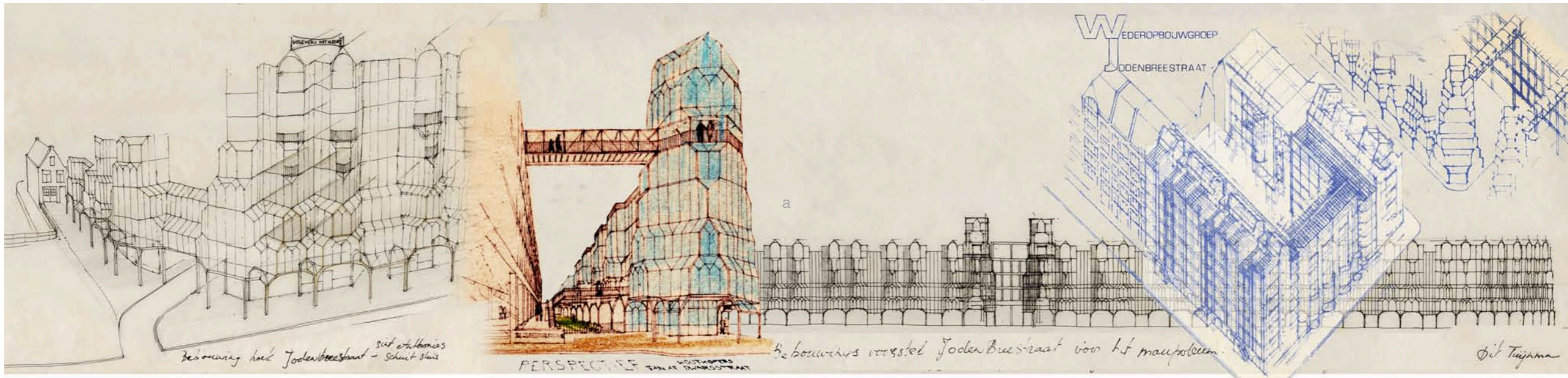
2

a) "Wederopbouwplan Nieuwmarkt, Waterlooplein, Jodenbreestraat" van Dik Tuijnman in opdracht van Bewonersraad Nieuwmarkt 1976 gedeelte 'inpakken Maupoleum' met woon/ werk eenheden in een 'glaspaleis'.

b) Aansluiting glaspaleis met loopbrug naar Maupoleum.

c) Geveelaanzicht inpakken Maupoleum.

d) Eerste schets 1977 woningbouw rondom Jodenbreestraat 16 & 24 toont samenhang met voorgestelde nieuwbouw voor/rond Maupoleum. Schets gemaakt in opdracht van Wederopbouwgroep Jodenbreestraat.

3a

3b

3c

3d

3

a) 1979 Kantoorplan Grand Vista van de baan na jaren protest. Gemeentelijk Woningbedrijf krijgt grond en geeft Dik Tuijnman opdracht voor bouw van marktberging, bedrijfsruimten en huurwoningen, waaronder Cascowoningen tussen Jodenbreestraat 16 en 24.

b) Handgetekende schets van Tuijnman van het plandeel aan Waterlooplein; n.b. houten schuurdeuren marktberging.

c) Hoek met hoedje bij Houtkopersdwarsstraat viak na oplevering 1985.

d) Tuijnman hernoemd project tot 'Gran Vista' zonder 'd' op achtergrond Stopera in aanbouw (ondanks groot verzet, met name uit architectenhoek).

Overwegingen bij het verzoek tot aanpassing van het Leefbaarheidsplan Gran Vista

Beeldreportage op de volgende pagina's

1) Het is prijzenswaardig dat Ymere het Gran Vista complex gaat opknappen.

2) Het is immers een kenmerkend volkshuisvestingscomplex in de binnenstad met een heel bijzondere geschiedenis en uitstraling. Het Gran Vista-plan is ontstaan uit Tuijnman's grotere architectonische en stedenbouwkundige visie op het hele omliggende gebied van Nieuwmarkt, Waterlooplein en Valkenburg, daterend uit de jaren 1970-1978. Meerdere details in de huidige Gran Vista panden verwijzen daarnaar.

Tuijnman's voorstel voor het 'inpakken' van het toenmalige grootschalige Maupoleum, gebruikt als universiteits- en bedrijfsruimten in een verfijnde schil met gefacetteerde glaspuien en trappenpartijen, werd in opdracht van de Bewonersraad Nieuwmarkt in 1976 gemaakt.

Het ontwerp werd algemeen bewonderd. Het was die visie die ertoe leidde dat Dik Tuijnman in 1978 door toedoen van actiegroepen, bewoners uit de Nieuwmarktbuurt en gemeenteraadsleden gekozen werd als architect voor een woningcomplex – in plaats van een eerder kantoorplan – dat we nu kennen als Gran Vista (ook wel geschreven Grand Vista). Vermeld mag worden dat de Welstandscommissie indertijd zeer ingenomen was met het plan dat volgens haar 'een monumentaliteit [bezit] die zelden bij woningbouw voorkomt'.

3) Ondergetekenden onderschrijven die monumentaliteit en zij streven daarom naar het behoud van de basisprincipes van vorm en functie van het ontwerp van Tuijnman voor de Gran Vista panden (inclusief de cascowoningen aan de Jodenbreestraat).

4) Het nu voorliggende 'Leefbaarheidsplan Gran Vista d.d. 28/4/2017 dat Vanschagen Architecten in opdracht van Ymere gemaakt heeft, voldoet voor een groot deel aan het onder (3) gestelde.

5) Er zijn echter een viertal ingrepen die naar onze mening de oorspronkelijke architectuur aantasten.

Dit zijn de voorgestelde:

- a) aanpassingen van de ingangen van de marktberg
- b) idem van de bewoners- en bedrijfsopgangen aan de Waterloopleinkant
- c) veranderingen aan de huidige sculpturaal gevatte bewonersingangen aan de Houtkopersdwarsstraat
- d) het verwijderen van de trap naar de galerij

6) De overwegingen die geleid hebben tot de aanpassing van de ingangen zijn zeker rechtsgeldig en passen in een trend om de eerdere ontwerpvisie te herzien. Die visie was destijds gebaseerd op een ruimtelijke indeling waarbij de relatie tussen publiek, semipubliek en privaat zo vloeibaar mogelijk diende te zijn. Nu gaat het om aanpassingen aan ingangspartijen van woningen en bedrijfsruimten, die hinder en vervuiling door niet-sociaal gedrag moeten verminderen en de behoefte aan veiligheid van bewoners dienen te vergroten.

7) Daarom: bijstelling van het verbouwplan op de onder 5a, 5b, 5c en 5d genoemde punten is ons inziens goed mogelijk op een wijze die de bestaande architectuur van het gebouw beter respecteert.

8) Tot slot stellen wij voor om in de straatwand van het Gran Vista blok – summiere - blijvende visuele elementen aan te brengen in emaille of keramiek, die de oorspronkelijke ontwerpvisie voor het gehele gebied van Dik Tuijnman in een historische context laten zien. Elementen ook die middels activering van smartphones door QR-code (blokjescode) en in de muur geplaatste RFD-tags, voorbijgangers kunnen verwijzen naar een bijbehorende permanente online visualisatie en documentatie op het internet.

Aanpassingen ingangen van de marktbergingen (4,5,6)

Het is onduidelijk waarom de trappen aan weerskanten van de ingangen van de marktberging moeten verdwijnen. Het rechttrekken en afvlakken tast de zorgvuldig vormgegeven symmetrie van de entrees met de winkelruimte aan en gaat in tegen de karakteristieke, in het hele gebouw aanwezige afschuiningen (Tuijnman: facetteringen). De voorgestelde vormgeving van de deuren van de marktberging past niet in de architectuur van het gebouw. In het oorspronkelijk ontwerp waren zelfs generfde houten deuren getekend, als ware het staldeuren, karakteristiek voor een rommelmarkt.

De bewoners- en bedrijfsopgangen aan de Waterloopleinkant (4,5,6)

De ingreep is groter dan wat noodzakelijk is voor het afsluiten van de trappen. Wat betreft het rechttrekken van de ingangen van de marktberging ed. zie hierboven. De deuren met de halfronde dakjes tussen de trappen en de serre op de eerste verdieping zijn een bijzondere vinding van de architect om de werking van de entrees fysiek en beeldend te markeren. Het wegnemen daarvan is een aantasting/verarming van het oorspronkelijke ontwerp. Algemeen; een andere behandeling van het verminderen van de openbare toegankelijkheid van de trappen in overeenstemming met de stijl van het gebouw, zou ons inziens zelfs tot kostenbesparingen kunnen leiden.

Het wegvlakken van de huidige sculpturaal gevatte bewonersingangen aan de Houtkopersdwarsstraat (4,5,6)

Aan deze zijde van het gebouw zijn de aansluitingen van de gebouwdelen aan de Jodenbreestraat en het Waterlooplein gemarkeerd door de afgeronde insnoeringen waarmee de architect bewust een speelse echo heeft laten doorklinken van het ten onrechte gesloopte pand op de hoek van de Insulindeweg en de Celebesstraat van de architect H.Th. Wijdeveld; in de volksmond de 'billen van Wijdeveld'. Met het botweg negeren van deze voor het gebouw speciaal in beton gegoten sculpturale onderdelen, wordt in uw voorstel -een stalen portaal en stucwerk afvlakkingen- het effect daarvan volkomen teniet gedaan. Ook hier kan met een mindere doch zorgvuldiger ingreep financieel en architectonisch meer resultaat worden bereikt: immers bij het respecteren van de huidige

architectuur hoeven de deuren niet in het gevelvlak te worden geplaatst, omdat het zicht door bovengenoemde afronding gehandhaafd blijft. Het realiseren van een 'nieuwe centrale hal voor alle woningen' en de postkasten en bellentableau hoeven hierbij niet in het geding te komen.

Het wegnemen van de linker trap die toegang geeft tot de galerij in de Houtkopersdwarsstraat (4,5,6)

Men wint hiermee geen ruimte zoals wordt beweerd. Deze ingreep is zonder meer een aantasting van het ontwerp, en druist in tegen de bedoelingen van de architect om deze galerij niet alleen te gebruiken als toegang naar de woningen en de bedrijfsruimten, maar ook als een parallel - en speels onderdeel van de straat. Door het wegnemen van deze 'parallelstraat' zal het gebouw niet veiliger worden; de toegangen naar de woningen worden immers al afgesloten. Bovendien zijn er technischer middelen voorhanden die misbruik kunnen tegengaan, zoals sensor-gestuurde lampen. Nieuwe technieken kunnen zo ingezet worden om het aantasten van deze zorgvuldig ontworpen en uitgevoerde architectuur te voorkomen. Het wegnemen van deze trap leidt ook hier tot onnodige kosten.

Tot slot nog een opmerking over de gevelplaten die de plint vormen van het gehele complex. Deze zijn gemaakt van terrazzo en niet van natuursteen, zoals op tekening is vermeld. Het idee van deze terrazzo gevelbekleding kreeg Dik Tuijnman bij een fietstocht langs Urk waar hij een huis van drie verdiepingen met dat materiaal bekleed zag. Zo is het gebouw tevens een veelzijdige combinatie van bouwmaterialen, zeldzaam voor het prefab karakter van veel sociale woningbouw. Dit geeft het gebouw cachet.

Het is daarom des te meer van belang, alvorens tot de voorgestelde ingrepen over te gaan, u beter op de hoogte te stellen van het tot stand komen, de vormgeving en de detaillering van het gebouw. Wij hebben daartoe in het afgelopen jaar het archief van Dik Tuijnman geordend en daarbij met voorrang de delen die Gran Vista betreffen geïnventariseerd en ontsloten. Gaarne helpen wij om samen met u het verbouwingsplan op basis van die gegevens bij te stellen.

Werkgroep Architectonisch Archief Dik Tuijnman

Radboud van Beekum (ontwerper/publicist)
Frank Smit (architect/publicist)
Jianho Kwa (architect)
Tjebbe van Tijen (archivaris/kunstenaar/buurtactiegroep)

c/o Sarphatistraat 29 1018 EV Amsterdam
email: info@archiecomitee.org
web: <http://www.archiecomitee.org/dt37/>

4

a) Ingang naar bovenwoningen in Houtkopersdwarsstraat, in rood wat gewijzigd wordt.

b) Voorstel om de kenmerkende sculpturale rondingen die de scheidingen in de bouwvolumes aangeven, bij de ingangen 'vlak te trekken'.

c) Nieuwe situatie.

d/f) Plaatsing balkonvloerelementen in 'afgeronde insnoeringen'.

e) Gebouw Wijdeveld Insulindeweg als inspiratiebron.

f) Insnoeringen en rondingen ingangen, bij oplevering in 1985.

5

a) 'Gran Vista' omstreeks 1986 met twee van de opgangen naar de publieke balkons met baldakijnen van glas en metaal.

b) De overdekte opgang aan de Houtkopersdwarsstraat. Wordt gesloopt in huidige voorstel.

c) Zijaanzicht oorspronkelijk ontwerp, nog zonder inbouw onder balkon.

d) Voorstel na sloop balkonijtrap met 'rechtgetrokken' ingang.

e) Voorstelgestelde nieuwe situatie. Let op, hier is wél het afgeronde balkon met 2 (nog) vrijstaande steunkolommen gehandhaafd.

6

a) Balkon met serre opbouw aan de Waterloopleinkant. Latere toevoeging ontworpen door Tuijnman, met entrees gemarkeerd door halfronde deuren.

b/c) Oorspronkelijk ontwerp Waterlooplein-gevel toont symetrie semi-publiek balkon met de schuin geplaatste baldakijnen boven de trappen.

d/e) Bestaande toestand: zijaanzichten van de opgangen (inzetjes onder).

f) Voorgestelde nieuwe toestand: Verlies van alle kenmerkende elementen door rechthoekig vlaktrekken en wegwerken afschuiningen.

